

2.2. ΛΑΤΡΕΙΑ

Σύγχρονα πρότυπα και στοιχεία λατρείας προς αυτά.

Η λατρεία ως αναπόσπαστο στοιχείο της θρησκείας.

9.

10.

1. λατρεία η: **1.** η αγάπη, η αφοσίωση, η ευσέβεια προς το Θεό [...]. **2.** τα λόγια και οι πράξεις με τις οποίες εκδηλώνεται η αγάπη, η ευσέβεια, η αφοσίωση προς το Θεό. **3.** η υπερβολική αγάπη προς πρόσωπα, πράγματα, προς πνευματικές ή άλλες δραστηριότητες [...]. **4.** (κυρ. για πρόσωπο) το αντικείμενο της υπερβολικής αγάπης [...].

[λόγ. < αρχ. λατρεία `υπηρεσία σε θεό`]

Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη

2. Η λατρεία στις θρησκείες

Λατρεία: Η τυπική έκφραση, με λόγους ή πράξεις, του συναισθήματος σεβασμού και ευσέβειας προς το Θείο. Μολονότι κάθε θρησκεία έχει λιγότερο ή περισσότερο δικούς της τρόπους λατρείας, θα μπορούσε να λεχθεί ότι γενικά αυτή αποτελείται από ένα σύνολο τελετουργιών, δηλ. ειδικών πράξεων, ανάλογα με την κάθε περίπτωση.

Loucas-Durie E. (1992). Λατρεία. *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, τ. 21 (Οι θρησκείες). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

3. Θρησκεία και λατρεία

Η λατρεία είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη θρησκεία. Και τα δύο μεγέθη ανήκουν στο ίδιο καθολικό, πανανθρώπινο και διαχρονικό φαινόμενο, την αναφορά και σχέση (πραγματική ή υποθετική) του ανθρώπου με το θείο. Η λατρεία, ειδικότερα, συνιστά το επίκεντρο κάθε θρησκευόμενου. Δεν υπάρχει θρησκεία χωρίς λατρευτική πράξη. [...]

Η λατρεία, εξάλλου, συνιστά πραγμάτωση του σκοπού της θρησκείας, της (πραγματικής ή φανταστικής) συναντήσεως του πιστεύοντος υποκειμένου με το πιστευόμενο αντικείμενο, στα όρια όμως όχι τόσο της ατομικής, όσο της ομαδικής-συλλογικής αναφοράς της λατρεύουσας κοινότητας στο λατρευόμενο θείο. [...]

Στο γεγονός της λατρείας μετέχει ολόκληρος ο άνθρωπος, ως ψυχοσωματική ενότητα και ολότητα [...]. Αν η πίστη συνδέεται, βασικά, με τη νόηση, η λατρεία στηρίζεται κυρίως στη βούληση. Πίστη και λατρεία είναι ο διπολικός πυρήνας της θρησκευόμενης προσωπικότητας.

Εξίσου όμως πραγματικός είναι και ο κοινωνικός χαρακτήρας της λατρείας. Η λατρεία συνιστά υπέρβαση του ατομικού, της ατομικότητας, διότι έχει από τη φύση της κοινωνικό-ομαδικό χαρακτήρα.

Μεταλληνός, Γ. π. (1995). *Η θεολογική μαρτυρία της εκκλησιαστικής λατρείας*. Αθήνα: Αρμός, σ. 14-15, 18.

4. Η λατρεία ως πανανθρώπινο φαινόμενο

Κάθε άνθρωπος, σε όποιο πνευματικό επίπεδο και αν βρίσκεται, λειτουργεί την ύπαρξή του και λατρευτικά. Αναπόφευκτα λατρεύει κάποιον ή κάτι. Γι' αυτό και έχουμε [...] ειδωλολάτρες, πυρολάτρες, προγονολάτρες, τυπολάτρες κ.λπ. (όποιος δε λατρεύει τον Θεό, θεοποιεί τα κτίσματα).

Η λατρεία λοιπόν είναι ένα παγκόσμιο και πανανθρώπινο φαινόμενο, η διαχρονικότητα του οποίου είναι αναντίρρητη. [...]

Η σπουδαιότερη εκδήλωση του θρησκευτικού βιώματος πραγματοποιείται με τη θρησκευτική λατρεία, με την οποία ο άνθρωπος αναπτύσσει προσωπική σχέση με τον Θεό.

Κουγιουμτζόγλου, Γ. π. (1999²). *Λατρευτικό εγχειρίδιο. Στοιχεία Αγωγής για την τάξη και τη Λατρεία της Εκκλησίας*. Θεσσαλονίκη: Συναξάρι, σ. 15, 19.

Σύζευξη πίστης και αγάπης στον χώρο της κοινωνίας

1. Η λατρευτική πράξη [στον Ιουδαϊσμό]

Το κέντρο της ιουδαϊκής λατρείας είναι κυρίως η συναγωγή, που εμφανίστηκε μετά την καταστροφή του πρώτου ναού το 586 π.Χ. Ως λατρευτικός χώρος όμως, άρχισε να αναπτύσσεται μετά την καταστροφή του δεύτερου ναού, το 70 μ.Χ. Η σύγχρονη συναγωγή αποτελείται από μια αίθουσα, στο κέντρο της οποίας και μπροστά από τα καθίσματα των πιστών βρίσκεται ένα υπερυψωμένο βάθρο. Από το βάθρο αυτό γίνονται τα αναγνώσματα από την Τορά (Πεντάτευχο). Η λατρεία συνίσταται από τρεις βασικές ακολουθίες που γίνονται καθημερινά το πρωί, το απόγευμα και το βράδυ. Εμπλουτισμένες παραλλαγές αυτού του συνόλου τελούνται το Σάββατο, που είναι η κυρίως λατρευτική μέρα του Ιουδαϊσμού, και τις γιορτές. Οι ραβίνοι, οι οποίοι προΐστανται της λατρείας, όπως και της κοινότητας γενικά, δεν είναι ιερείς, αλλά θρησκευτικοί διδάσκαλοι.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Β΄ λυκείου, ΔΕ 29, σ. 237-238.

2. Η λατρεία στο Ισλάμ

Η προσευχή (σαλάτ), [...] είναι η μόνη λατρεία του Θεού στο Ισλάμ. Γίνεται πέντε φορές την ημέρα, πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, κατά την δύση του ηλίου και αργά το βράδυ, με την επίκληση της παντοδυναμίας του Θεού και της δοξολογίας του ονόματός του, και με την παράκληση των προσευχομένων να τους οδηγήσει ο Θεός στον ορθό δρόμο. Η προσευχή χωρίζεται σε δύο μέρη, στις καθημερινές προσευχές και στην προσευχή της Παρασκευής. Οι καθημερινές προσευχές, που δεν διαρκούν περισσότερο από δέκα λεπτά, γίνονται ή στο γειτονικό τζαμί, όπου μπορεί να πάει ο πιστός, ή συνήθως στον χώρο όπου βρίσκεται, στο σπίτι, στη δουλειά του ή ακόμη και στο ύπαιθρο, αρκεί να έχει ένα ειδικό χαλί προσευχής ή ένα πανί ή ακόμη και ένα χαρτί, όπου θα γονατίσει, ώστε να απομονωθεί από το «ακάθαρτο» έδαφος. Απαραίτητη προϋπόθεση για την προσευχή είναι να την αναγγείλει ο μουεζίνης από τον μιναρέ και να προηγηθεί θρησκευτική πλύση των άνω και κάτω άκρων και του προσώπου.

Με την προσευχή ο πιστός κοινωνεί με τον Θεό αλλά και με τους λοιπούς αδελφούς, οι οποίοι προσεύχονται την ίδια στιγμή μαζί του. Τον κατεξοχήν όμως κοινωνικό χαρακτήρα της προσευχής εκφράζει η κοινή προσευχή της Παρασκευής που γίνεται το μεσημέρι στο κεντρικό τέμενος

της κοινότητας. Της προσευχής προεξάρχει ο ιμάμης, το «πρότυπο» και ο «οδηγός» της. [...] Η προσευχή της Παρασκευής είναι πανομοιότυπη με αυτή των άλλων ημερών, επαυξημένη μόνο με ανάγνωση περικοπών του Κορανίου και κήρυγμα από τον χατίπη.

[...] Ο ιμάμης πρέπει να γνωρίζει και να απαγγέλλει εκφώνως όλες τις ευχές, οι οποίες καλούν τους πιστούς να σταθούν όρθιοι, να σκύψουν, να γονυπετήσουν, να κάνουν πρηνείς μετάνοιες ακουμπώντας το μέτωπό τους στο έδαφος, και πάλι, ακολουθώντας τις συνθηματικά εκφωνούμενες ευχές, να εγερθούν σε στάση προσοχής και να ετοιμασθούν για νέες, όπως παραπάνω, μετάνοιες.

Ζιάκας, Γρ. (2003). *Ισλάμ. Θρησκεία και Πολιτεία*. σ. 77-78.

Γνωριμία με τη λατρεία στις μονοθεϊστικές θρησκείες.

[Τα παρακάτω κείμενα μπορούν να αξιοποιηθούν και στις δύο δραστηριότητες που προτείνονται.]

1. Δοξολογία μεγάλη [απόσπασμα]

Κείμενο

Δόξα σοι τῷ δειξαντι τὸ φῶς.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Ὑμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε, δοξολογοῦμέν σε, εὐχαριστοῦμέν σοι, διὰ τὴν μεγάλην σου δόξαν.

Κύριε, Βασιλεῦ, ἐπουράνιε Θεέ, Πάτερ παντοκράτορ· Κύριε Υἱὲ μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα.

Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.

Πρόσδεξαι τὴν δέσιν ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς.

Ὅτι σὺ εἶ ὁ μόνος Ἅγιος, σὺ εἶ ὁ μόνος Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς. Ἀμήν.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐλογῆσω σε, καὶ αἰνέσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς. [...]

Μετάφραση

Δόξα σέ Σένα πού φανέρωσες τό φῶς.

Δόξα στό Θεό, πού εἶναι στόν οὐρανό, καί στή γῆ ἄς ἔρθει ἡ εἰρήνη, διότι ὁ Θεός ἔδειξε στούς ἀνθρώπους τὴν ἀγάπη του.

Σέ ὕμνοῦμε, σ' εὐλογοῦμε, σέ προσκυνοῦμε, σ' ἐγκωμιάζουμε μέ ὕμνους καί σ' εὐχαριστοῦμε, Κύριε, γιά τή μεγάλη Σου δόξα.

Κύριε, πού εἶσαι οὐράνιος Βασιλιάς, Θεός Πατέρας Παντοκράτορας, μοναχοπαίδι, πού τ' ὄνομά Σου εἶναι Ἰησοῦς Χριστός καί Ἅγιο Πνεῦμα.

Κύριε καί Θεέ, Ἰησοῦ Χριστέ, πού εἶσαι ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ Γιὸς τοῦ Θεοῦ, πού ἐξαφανίζεις τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου, ἐλέησέ μας.

Σέ παρακαλοῦμε νά δεχθεῖς τὴν προσευχή μας, Σὺ πού κάθεσαι στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα καὶ νά μᾶς ἐλεήσεις.

Διότι σὺ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, εἶσαι ὁ μοναδικός Ἅγιος καί Κύριος γιά νά δοξάζεται ὁ Θεός Πατέρας. Ἀμήν. Κάθε μέρα θά προσεύχομαι σέ Σένα καί θά σ' ἐγκωμιάζω γιά πάντα.

Κύριε, σέ παρακαλοῦμε νά μᾶς ἀξιώσεις τὴ σημερινὴ μέρα νά διατηρηθοῦμε καθαροὶ χωρὶς ἁμαρτία[...].

Παπαθανασίου, Κ. (επιμ.) (1997²). *Μιλᾶω στον Πατέρα μου με Προσευχές για κάθε μέρα (Κείμενο - μετάφραση)*. Αθήνα: Αποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. «Φως Ιλαρόν»

Φῶς ἰλαρόν ἁγίας δόξης ἀθανάτου
Πατρός, οὐρανόυ,
ἁγίου, μάκαρος, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλ-
θόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν, ἴδοντες
φῶς ἑσπερινόν ὑμνοῦμεν Πατέρα,
Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Θεόν.
Ἄξιόν σε ἐν πᾶσι καιροῖς ὑμνεῖσθαι
φωναῖς αἰσίαις, Υἱέ Θεοῦ, ζῶν ὁ
διδούς διό ὁ κόσμος σέ δοξάζει

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, πού εἶσαι τό γλυκό φῶς
τῆς ἁγίας δόξας τοῦ ἀθανάτου, τοῦ οὐρανόυ,
τοῦ ἁγίου, τοῦ μακάριου Πατέρα σου, τώρα
πού φτάσαμε στή δύση τοῦ ἡλίου καί εἶδαμε
τό ἑσπερινό φῶς, ὑμνοῦμε τόν Πατέρα, ἐσένα
τόν Υἱό καί το Ἅγιο Πνεῦμα, τόν ἕνα Θεό.
Πρέπει σέ κάθε ὥρα καί στιγμή νά σέ ὑμνοῦ-
με μέ καθαρές ψυχές καί χαρούμενες φωνές,
Υἱέ Θεοῦ, γιατί ἐσύ δίνεις τή ζωή καί γι' αὐτό
ὁ κόσμος σέ δοξάζει.

3. Προσευχή στον φύλακα

Ἄγγελο Ἅγιε Ἄγγελε, ὁ ἐφεστῶς τῆς ἀθλίας
μου ψυχῆς καί ταλαιπώρου μου ζωῆς, μή
ἐγκαταλίπης με τόν ἀμαρτωλόν, μηδὲ ἀπο-
στῆς ἀπ' ἐμοῦ διὰ τὴν ἀκρασίαν μου· μή
δώης χώραν τῷ πονηρῷ δαίμονι κατακυ-
ριεῦσαί μου τῇ καταδυναστείᾳ τοῦ θνητοῦ
τούτου σώματος· κράτησον τῆς ἀθλίας καί
παρειμένης χειρός μου, καί ὁδήγησόν με εἰς
ὁδὸν σωτηρίας. Ναί, ἅγιε Ἄγγελε τοῦ Θεοῦ,
ὁ φύλαξ καί σκεπαστής τῆς ἀθλίας μου ψυ-
χῆς καί τοῦ σώματος, πάντα μοι συγχώρη-
σον, ὅσα σοι ἔθλιψα πάσας τὰς ἡμέρας τῆς
ζωῆς μου, καί εἴ τι ἥμαρτον τὴν σήμερον
ἡμέραν· σκέπασόν με ἐν τῇ παρούσῃ νυκτὶ
καί διαφύλαξόν με ἀπὸ πάσης ἐπηρείας τοῦ
ἀντικειμένου, ἵνα μὴ ἐν τινι ἀμαρτήματι πα-
ροργίσω τὸν Θεόν· καί πρέσβευε ὑπὲρ ἐμοῦ
πρὸς τὸν Κύριον τοῦ ἐπιστηρίζαι με ἐν τῷ
φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἄξιον ἀναδεῖξαι με δοῦλον
τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος. Ἀμήν.

Ἄγιε Ἄγγελε, ἐσύ που εἶσαι φύλακας τῆς ἀθλίας
ψυχῆς μου καί τῆς ταλαιπώρης ζωῆς μου, μη
ἐγκαταλείψεις τὸν ἀμαρτωλό, οὔτε να απο-
μακρυνθεῖς ἀπὸ μένα ἐξαιτίας τῆς ἀκολασίας
μου. Μη επιτρέψεις στον πονηρὸ δαίμονα να
κυριαρχήσει ἐπάνω μου κατατυραννώντας αὐτό
τό θνητό μου σώμα. Κράτησε τό ταλαιπώρο και
παράλυτο χέρι μου και ὁδήγησέ με στην οδὸ τῆς
σωτηρίας. Ναι, ἅγιε Ἄγγελε του Θεοῦ, ἐσύ που
εἶσαι φύλακας και σκεπαστής τῆς ἀθλίας ψυχῆς
μου και του ἀθλίου σώματός μου, συγχώρησέ
με για ὅλα ἐκεῖνα με τα οποία σε λύπησα ὅλες
τις μέρες τῆς ζωῆς μου, και για ὅσες ἀμαρτίες
έκανα τη σημερινή μέρα. Σκέπασέ με και τούτη
τη νύχτα και διαφύλαξέ με ἀπὸ κάθε ἐπηρεία
του ἀντίπαλου διαβόλου, για να μη παροργίσω
τον Θεό με κάποιο ἀμάρτημα. Και πρέσβευε για
χάρη μου προς τον Κύριο, να με στηρίξει στον
σεβασμό Του και να με κάνει ἀξιο δούλο τῆς
ἀγαθότητάς του. Ἀμήν.

4. Από τη Θεία Λειτουργία του ἁγίου Ἰωάννη του Χρυσοστόμου

Σοὶ παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἄπα-
σαν καὶ τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλόανθρωπε,
καὶ παρακαλοῦμέν σε καὶ δεόμεθα καὶ ἰκε-
τεύομεν· Καταξίωσον ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν
ἐπουρανόων σου καὶ φρικτῶν Μυστηρίων
ταύτης τῆς ἱεραῆς καὶ πνευματικῆς Τραπε-
ζης μετὰ καθαροῦ συνειδότος, εἰς ἄφεσιν
ἀμαρτιῶν, εἰς συγχώρησιν πλημμελημάτων,

Σε ἐσένα ἐμπιστευόμαστε ὅλη μας τὴ ζωὴ
και τὴν ἐλπίδα, Δέσποτα φιλόανθρωπε, και σε
παρακαλοῦμε και δεόμεθα και ἰκετεύομε-
αξίωσέ μας να μεταλάβουμε τα ἐπουράνια και
φρικτὰ μυστήρια, αὐτῆς τῆς ἱερῆς και πνευμα-
τικῆς τράπεζας με καθαρὴ συνείδηση, για να
εξαλειφθοῦν οἱ ἀμαρτίες, να συγχωρηθοῦν τα
παραπτώματά μας, ὥστε να ἔχουμε κοινωνία

εις Πνεύματος Αγίου κοινωνίαν, εις βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν, εις παρρησίαν τὴν πρὸς σέ, μὴ εἰς κρίμα ἢ εἰς κατάκριμα.

του αγίου Πνεύματος, να κληρονομήσουμε τη βασιλεία των ουρανών, να έχουμε θάρρος απέναντί σου και να μην τιμωρηθούμε ή καταδικαστούμε.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α΄ λυκείου, ΔΕ 23, σ. 133.

Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικὰ καὶ καλὴν ἀπολογία, τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, αἰτησώμεθα.

Ας ζητήσουμε από τον Κύριο τα τέλη της ζωής μας να είναι χριστιανικά, χωρίς πόνο, χωρίς ντροπή και ειρηνικά, και να έχουμε καλή απολογία μπροστά στο φοβερό βήμα του Χριστού

Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐλάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον, εὔρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀδιαίρετον Τριάδα προσκυνοῦντες· αὕτη γὰρ ἡμᾶς ἔσωσεν.

Είδαμε το φως το αληθινό, πήραμε το επουράνιο άγιο Πνεύμα, βρήκαμε πίστη αληθινή, προσκυνώντας την αδιαίρετη Τριάδα, γιατί αυτή μας έσωσε.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α΄ λυκείου, ΔΕ 23, σ. 133.

5. «Η λειτουργία μετά τη λειτουργία»

Φεύγοντας από το ναό και έχοντας ζήσει αυτό που μας πρόσφερε η Θεία Ευχαριστία, ενωμένοι με όλους τους χριστιανούς με το σύνδεσμο της ειρήνης και της αγάπης, ξαναγυρίζουμε στον κόσμο, για να πούμε και σ΄ άλλους τι προσφέρει στον άνθρωπο η Εκκλησία του Χριστού.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α΄ λυκείου, ΔΕ 15, σ. 87.

Οι ακολουθίες του νυχθημέρου

Οι ακολουθίες του νυχθημέρου είναι το σύνολο των προσευχών που αναγινώσκονται και ψάλλονται σε καθορισμένες ώρες της μέρας και της νύχτας ή σε ορισμένες περιστάσεις και αποτελούνται από ψαλμούς, δεήσεις, αναγνώσματα, ωδές και ύμνους.

Ο όρος ακολουθία σημαίνει την ορισμένη συνέχεια των λειτουργικών στοιχείων που απαρτίζουν μια τελετουργική προσευχή και συνεκδοχικά το σύνολο των ύμνων του ημερονυκτίου, ιδιαίτερα του εσπερινού και του όρθρου μιας συγκεκριμένης μέρας (π.χ. ακολουθία του Σαββάτου, της Τρίτης, του αγίου Νικολάου) ή μιας περιόδου του εκκλησιαστικού έτους (π.χ. ακολουθία Παρακλητικής, Τριωδίου, Πεντηκοσταρίου).

Οι ακολουθίες διακρίνονται σε τακτικές και έκτακτες. Οι τακτικές (ή κοινές) τελούνται καθημερινά στο ναό με τη συμμετοχή κλήρου και λαού ή και μόνο από τους πιστούς παραλλάσσοντας ή και παραλείποντας τα σημεία που αφορούν τον ιερέα. Ωστόσο οι ακολουθίες του νυχθημέρου διαφοροποιούνται σαφώς από την ατομική ελεύθερη αυτοσχέδια προσευχή, που δεν υπάγεται σε καμιά τυπική ως προς τη διάρθρωσή της απαίτηση.

Οι έκτακτες τελούνται μόνο από ιερέα ή επίσκοπο και σε ορισμένες περιστάσεις. Οι τακτικές είναι: ο εσπερινός, το απόδειπνο, το μεσονυκτικό, ο όρθρος, οι ώρες, τα μεσώρια, και η ακολουθία της τράπεζας. Έκτακτες είναι: η θ. λειτουργία, τα άλλα μυστήρια, ο μικρός και μέγας αγιασμός, τα εγκαίνια ναού, οι παρακλήσεις, η ακολουθία του μνημοσύνου, το νεκρώσιμο τρισάγιο.

Τσάμης, Δ. (1985). *Λειτουργική*. Θεσσαλονίκη, σ. 25.

2. Οι χριστιανικές γιορτές και το σχέδιο της θείας οικονομίας

Τα θαυμαστά γεγονότα για τη σωτηρία του ανθρώπου πανηγυρίζονται με τις γιορτές της Εκκλησίας. Σκορπισμένες μέσα στο έτος, μας θυμίζουν την επίγεια ζωή του Κυρίου, της Υπεραγίας Θεοτόκου και των αγίων. Ξαναγεννιέται μέσα μας ο Χριστός, σταυρώνεται, ανασταίνεται. Γι' αυτό οι υμνογράφοι της Εκκλησίας στους ύμνους και οι Πατέρες στις ευχές χρησιμοποιούν τη λέξη «σήμερον» - «Σήμερον ὁ Χριστός γεννᾶται...». «Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου...». Σήμερα, σαν να ήμαστε τότε παρόντες στο γεγονός, βλέπουμε την Ανάσταση. «Ανάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...». [...].

Οι γιορτές είναι εβδομαδιαίες και ετήσιες. Από τις εβδομαδιαίες η σπουδαιότερη είναι η Κυριακή, η ημέρα του Κυρίου, της Ανάστασής του. Είναι η σταθερή ημέρα τέλεσης της Θείας Ευχαριστίας. Είναι ακόμη η πρώτη ημέρα της εβδομάδας, ημέρα σωτηρίας και αναδημιουργίας. «Ὅπως η πρώτη δημιουργία ἄρχισε την ημέρα της Κυριακής, ἔτσι και η δεύτερη δημιουργία ἄρχισε πάλι από την Κυριακή» (Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος 44, 5, ΕΠΕ 5,226).

Εκτός από την Κυριακή, και οι άλλες ημέρες της εβδομάδας είναι για την Εκκλησία μας γιορτινές. Έτσι μαζί με τους καθιερωμένους αγίους τιμούμε: τη Δευτέρα τους αγγέλους, την Τρίτη τον Ιωάννη τον Πρόδρομο, την Τετάρτη το Σταυρό του Κυρίου, την Πέμπτη τους αποστόλους και τον Άγιο Νικόλαο, την Παρασκευή τα Πάθη του Κυρίου και το Σάββατο τους μάρτυρες. Το Σάββατο είναι ακόμη ημέρα μνήμης των νεκρών.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α' λυκείου, ΔΕ 7, σ. 36-37.

3. Η λατρεία εξαγιάζει όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής

[...] Η ορθόδοξη λατρεία εξαγιάζει όλες τις σχέσεις και τις περιστάσεις της ανθρώπινης ζωής. Για την ίαση των σωματικών ασθενειών δίνει το ιερό μυστήριο του ευχελαίου, για την ευλογία της συζυγικής ένωσης το ιερό μυστήριο του γάμου. Άσχετα όμως από τα ιερά αυτά μυστήρια, καθαγιάζει και όλες τις άλλες περιστάσεις της καθημερινής ζωής. Εύχεται για όσους είναι ασθενείς, για όσους πλέουν και οδοιπορούν, προσεύχεται για τις άσχημες καιρικές συνθήκες και τις θλιβερές περιστάσεις, για θεομηνίες και επιδρομές εχθρών, για λιμούς, λοιμούς, επιδημίες και ασθένειες. Επιπλέον, έχει καθιερώσει ειδικές ευχές για την έναρξη σχολικών μαθημάτων, για την τοποθέτηση θεμελίων λίθων, για τη σπορά της γης κ.ά. Στον κύκλο μάλιστα της αγιαστικής της ενεργείας περιλαμβάνονται και αγαθά αυτού του κόσμου. Έτσι, ευλογεί τα φυτά και τα άνθη και τα κλαδιά των δέντρων, τους καρπούς και τα σταφύλια. Η ορθόδοξη λατρεία θεραπεύει όχι μόνο τις ανάγκες της ψυχής, αλλά και του σώματος, αποσκοπώντας ταυτόχρονα να εξαγιάσει και ολόκληρη τη φυσική δημιουργία.

Θεοδώρου, Ανδρ. (1998). *Η ουσία της Ορθοδοξίας*. Αθήνα: Παρουσία, σ. 211.

Η λατρεία στην προοπτική του σήμερα και της καθημερινότητας.**Ευχή Θ. Λειτουργίας του Μεγάλου Βασιλείου**

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ περιστώτος λαοῦ, καὶ τῶν δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντων, καὶ ἐλέησον αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς, κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου. Τὰ ταμεῖα αὐτῶν ἔμπλησον παντὸς ἀγαθοῦ· τὰς συζυγίας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατήρησον· τὰ νήπια ἔκθρεψον· τὴν νεότητα παιδαγωγῆσον· τὸ γῆρας περικράτησον· τοὺς ὀλιγοψύχους παραμύθησαι· τοὺς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε· τοὺς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καὶ συναψον τῇ Ἁγίᾳ σου Καθολικῇ, καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Τοὺς ὄχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐλευθέρωσον· τοῖς πλέουσι σύμπλευσον· τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον· χηρῶν πρόστηθι· ὀρφανῶν ὑπεράσπισον· αἰχμαλώτους ῥύσαι· νοσοῦντας ἴασαι. Τῶν ἐν βήμασι, καὶ μετάλλοις, καὶ ἐξορίαις, καὶ πικραῖς δουλείαις, καὶ πάσῃ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ καὶ περιστάσει ὄντων, μνημόνευσον, ὁ Θεός, καὶ πάντων τῶν δεομένων τῆς μεγάλης σου εὐσπλαχνίας· καὶ τῶν ἀγαπώντων ἡμᾶς καὶ τῶν μισούντων, καὶ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν τοῖς ἀναξιῶς εὐχέσθαι ὑπὲρ αὐτῶν.

Θυμήσου σπλαχνικά, Κύριε, το λαό που παρευρίσκεται εδώ (στο ναό), καθώς και κείνους που για εύλογη αιτία απουσιάζουν και ελέησε αυτούς κι εμάς σύμφωνα με το πλήθος του ελέους σου. Γέμισε τις αποθήκες τους με κάθε αγαθό. Διατήρησε τους συζυγικούς δεσμούς μέσα σε ειρήνη και ομόνοια. Ανάθρεψε τα νήπια- παιδαγωγήσε τη νεότητα- βοήθησε και στήριξε τα γηρατεία- παρηγόρησε τους ολιγόψυχους- τους σκορπισμένους συγκέντρωσέ τους- φέρε πίσω τους πλανημένους στην πίστη και ένωσέ τους με την αγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία σου. Λευτέρωσε αυτούς που πειράζονται από ακάθαρτα πνεύματα- ταξίδεψε μ' αυτούς που ταξιδεύουν στη θάλασσα- συνόδεψε αυτούς που οδοιπορούν- προστάτεψε τις χήρες- υπεράσπισε τα ορφανά- λευτέρωσε τους αιχμαλώτους και θέραπευσε τους αρρώστους. Θυμήσου εσύ ο σπλαχνικός Θεός αυτούς που σύρονται στα δικαστήρια, τους καταδικασμένους να δουλεύουν σε μεταλλεία, αυτούς που βρίσκονται σε εξορίες και πικρές δουλείες, καθώς και κείνους που είναι κάτω από το βάρος κάθε θλίψης, ανάγκης και δύσκολης περίπτωσης, και γενικά όλους που χρειάζονται τη μεγάλη σου ευσπλαχνία. Και αυτούς που μας αγαπούν και κείνους που μας μισούν και όσους παράγγειλαν σε μας τους ανάξιους να προσευχηθούμε γι' αυτούς.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α' λυκείου, ΔΕ 15, σ. 85.

Τελειώνοντας τη Διδακτική Ενότητα...

- ✓ Περιγράφουμε τη σχέση λατρείας και θρησκευτικότητας.
- ✓ Χρησιμοποιούμε βασικούς όρους της λατρευτικής γλώσσας του περιβάλλοντός μας.
- ✓ Αναγνωρίζουμε την επίδραση της εκκλησιαστικής λατρείας στη ζωή και την καθημερινότητα.

Σημειώνουμε...

.....

.....

.....